

Steenmartersymposium

Op 6 november jl. organiseerden de Zoogdiervereniging en het Kenniscentrum Dierplagen (KAD) in het kader van het Jaar van de Steenmarter een symposium over de steenmarter. Met bijna 100 aanwezigen is het symposium erg goed bezocht. De aanwezigen waren veelal werkzaam bij gemeenten en adviesbureaus. Een korte samenvatting van de presentaties:

Ecologie en toenemende verspreiding - Dick Klees (Studio Wolverine)

De steenmarter is oorspronkelijk een bewoner van rotsachtige gebieden. Door bejaging was de soort bijna verdwenen uit Nederland, maar na het verbod op de jacht in 1942 trad vanaf circa 1980 herstel op. Verwachting is dat, evenals in Duitsland en Denemarken, ook in Nederland in de oudere steenmartergebieden stabilisatie zal optreden van de populatieomvang, veroorzaakt door het territoriaal gedrag.

Praktische omgang met juridische bescherming - Stefan Vreugdenhil (Zoogdiervereniging)

De steenmarter wordt beschermd door de Flora- en faunawet en dit is belangrijk om een nieuwe terugval te voorkomen. Door het toenemend aantal steenmarters en verspreiding naar nieuwe locaties neemt de overlast toe. Er zijn mogelijkheden om de overlast tegen te gaan, bijvoorbeeld door een ontheffing te krijgen, zeker bij ruimtelijke ingrepen. Hiervoor moet wel goed en tijdig onderzoek worden gedaan, waar

Steenmarter.

Foto: Dick Klees, Studio Wolverine

met de planning van projectontwikkelingen rekening moet worden gehouden. Bij overlast moeten mensen bij de gemeente aankloppen. Aangezien de kosten en zorgen voor de bewoner zijn, is het belangrijk dat er een loket wordt ingericht om mensen daadwerkelijk te helpen. Hiermee bestaat al ervaring zoals in Noord-Brabant waar wordt gewerkt met een vrijwilligersnetwerk. Via Landschapsbeheer Friesland loopt een soortgelijk initiatief. Cruciaal is ook dat er proactief wordt gecommuniceerd door de gemeente en dat de ontheffingverlening goed is georganiseerd.

Steenmarter en schade: preventieve maatregelen - Mike Brooks (KAD)

De steenmarter wordt lang niet door iedereen beschouwd als een plaagdier. Gelet op zijn leefwijze zal de steenmarter dan ook nooit een dierplaag worden zoals ratten en muizen. Sensationele krantenkoppen en onjuiste informatie zorgen vaak voor paniek terwijl de daadwerkelijke overlast vaak minder is. De steenmarter krijgt al snel de schuld van alles. Deskundig onderzoek wijst vaak uit dat er een andere reden aan de overlast ten grondslag ligt en dat er veel te weinig aandacht is voor preventie waarmee veel overlast kan worden voorkomen.

Uitkomsten enquête naar omgang met overlastmeldingen - Hans Hollander (Zoogdiervereniging)

In 1998 is een onderzoek uitgevoerd naar de afhandeling van meldingen van steenmarterklachten. Destijds liepen de klachten vooral via gemeenten en plaag-

dierbestrijders. In 2013 is dit onderzoek herhaald en blijkt dat er landelijk zo'n 1.135 klachten per jaar zijn. De meeste klachten gaan over de 'automarter', gevolgd door stank en geluid. Bij ruim 50% van de gevallen kan overlast niet (volledig) verholpen worden. Toename van klachten wordt vooral gevonden in gebieden waar de steenmarter in 1998 nog niet voorkwam. Onderzoek laat zien dat juist jonge auto's 'in trek' zijn. In vier provincies is de klachtafhandeling al goed geregeld. Op-roep om ook in andere provincies aan de slag te gaan.

Praktijkvoorbeelden: wat werkt wel/niet - Hans Hoekstra (HOB Gieten)

Praktijkvoorbeelden laten zien dat mensen zelf de gekste dingen uithalen om overlast te voorkomen. Daarom eerst inspectie door deskundigen (inclusief timmerman!). Meeste klachten betreffen toch auto's, de overlast die juist het moeilijkst is te verhelpen. Haar, spray, wc-blokjes, urine, geluidsapparaat of gaas werken niet. Wat wel werkt: kabels beschermen en stroom. Bij huizen werken roosters, gaas of ventilatieplaat. Soms moeten de kilgoten op pannendaken gedicht worden. Bij rieten kappen worden altijd de slechte plekken gepakt.

Discussie

Na afloop was er ruim gelegenheid voor vragen en discussie.

- In Drenthe kan een gemeente van de provincie een ontheffing krijgen voor maatregelen tegen steenmarters, op basis van een beheerplan. Hier zijn echter geen voorwaarden aan verbonden ten aanzien van het aanbieden van alternatieven of het enkel ingrijpen wanneer er geen andere bevredigende oplossing is (dit vraagt de Flora- en faunawet wel bij schade en overlast, art. 68).
- Suggestie om in nieuwbouw standaard voorzieningen in te bouwen voor steenmarters (Natuurinclusief Bouwen BREAAM.)
- Officieel zou eerst de overlast verholpen moeten worden en niet direct de

Latrine van een steenmarter. Foto: KAD

steenmarter moeten worden verdreven. Helaas willen mensen zelden tot nooit de tussenoplossing, maar meteen het beest weg hebben. In ontheffingen wordt niet verplicht gesteld dat de vaste verblijfplaats gecompenseerd wordt. Dit zou wel moeten.

- Gesuggereerd wordt om, door om in hele straten auto's uit te rusten met schrikapparaten, te onderzoeken of het gebruik van auto's als verblijfplaats kan worden afgeleerd. Hier zijn nog geen ervaringen mee.
- Ongediertebestrijding wordt niet meer gezien als een taak van de gemeente, volgens een gemeenteambtenaar. Dit strookt niet met hoe het ministerie dit heeft geregeld.
- De overheid beschermt het dier, maar de burger heeft er last van. Suggestie om een soort steenmarterverzekering te bedenken. In Limburg worden de kosten voor advies over maatregelen deels bekostigd door de provincie (via IKL).
- Het probleem blijft liggen bij het ontheffingsverhaal. Bij verhinderen toegang vaste verblijfplaats, is wettelijk een ontheffing nodig. Dit geldt bij ruimtelijke ingrepen of bij klachten, maar in veel provincies en gemeentes levert dit vertraging op, waardoor mensen het heft in eigen hand nemen.

Afronding: website www.steenmarterinfo.nl

De Zoogdiervereniging en het KAD blijven op zoek naar nieuwe ideeën om overlast te voorkomen of op te lossen of om het samenleven met steenmarters te faciliteren. Aan het einde van het symposium werd een speciale steenmarterkast getoond die is ontwikkeld om als alternatieve verblijfplaats aan te bieden.

Ideeën en kennis worden gebundeld op de speciaal hiervoor ontwikkelde website www.steenmarterinfo.nl. Op de website is een invoerscherm om ideeën door te geven. Deel deze website alstublieft!

De steenmarter (*Martes foina* Erxleben), behorende tot de familie Mustelidae, is ongeveer even groot als een kat, maar slanker en hij staat lager op zijn poten. Hij heeft een donker vaalbruine vacht met een witte, gevorkte bef (waarvan de 'tanden' doorlopen tot op de voorpoten), en een lange, ruige pluimstaart.

De steenmarter heeft zijn naam te danken aan zijn manier van leven: in eenzaam gelegen schuren, stallen, steen- en takkenhopen en oude huizen. Door het verdwijnen van landerijen en boerderijen vestigt de steenmarter zich steeds vaker, zoals vele andere dieren, in stad en dorp; hij kan dus een cultuurvolger genoemd worden. Het dier is ook te vinden in structuurrijke groenstroken en goed ontwikkelde tuinen, in stadswijken met goed toegankelijke (oudere) huizen, in holle bomen of kalksteengroeven. In huizen betreft de steenmarter vaak de loze ruimten op de zolderverdieping, kruipruimtes of spouwmuur. De steenmarter wordt meestal door de bewoners ontdekt door het gestommel dat hij maakt.

Omdat hij een verborgen bestaan leidt, zijn sporen vaak het enige houvast om vast te stellen of men met een steenmarter te maken heeft. Zoals alle marterachtigen, gebruiken steenmarters uitwerpselen als markering, zowel voor zichzelf (vertrouwde geur), als voor soortgenoten (afschrikking of aantrekking). De uitwerpselen van een steenmarter zijn 8-10 cm lang, 1-2 cm dik en hebben een spits puntje. Ze bevatten vaak haren, veren, botresten en pitten van vruchten, omdat het voedsel onder meer bestaat uit knaagdieren, jonge konijnen, vogels, eieren, insecten, kikkers en regenwormen. In het najaar eet de steenmarter veel plantaardig voedsel, zoals vruchten en bessen.

Het leefgebied van de solitaire steenmarter is meestal groot. Er zijn leefgebieden vastgesteld van 15 tot 300 ha bij vrouwtjes en van 80 tot 600 ha bij mannetjes. In een verstedelijkte omgeving is het leefgebied kleiner. Binnen hun leefgebied hebben ze meerdere schuil- of dagrustplaatsen. Per nacht kan een steenmarter een afstand van vijftien kilometer afleggen, maar meestal ligt dit tussen de drie en vijf kilometer. Binnen het territorium van een mannetje kunnen zich meerdere territoria van vrouwtjes bevinden. In maart of april krijgt het vrouwtje twee tot vier, soms vijf jongen. De zoogperiode duurt circa twee maanden. Na een maand of drie worden de steenmarters zelfstandig. Jonge steenmarters maken trektochten vanuit hun geboortegebied op zoek naar een eigen leefgebied.

De praktische uitvoering van weringsmaatregelen is niet onder alle omstandigheden eenvoudig. Het feit dat de steenmarter een beschermde diersoort is, maakt het er niet gemakkelijker op.

Steenmarter in huis

1. Benader in eerste instantie uw gemeente. Gemeenten zijn sinds 2002 verantwoordelijk voor het afhandelen van meldingen van steenmarteroverlast. Zij hebben hiervoor een meldpunt en kunnen helpen bij het zoeken naar deskundigen om samen met u naar een oplossing te zoeken. Kosten die een particulier maakt bij overlast van steenmarters in huis worden niet vergoed.
2. Wanneer maatregelen (verjagen, vangen, wering) moeten worden getroffen en de steenmarter gebruikt de woning op dat moment als rust- of nestplaats, dient een ontheffing te worden aangevraagd. Hierbij maakt het niet uit of de steenmarter al dan niet thuis is.
3. De ontheffing dient te worden aangevraagd bij de provincie. In de meeste gevallen gaat dit via de gemeente.
4. Indien een ontheffing wordt verstrekt dienen de voorwaarden die in de ontheffing worden gesteld te worden nageleefd.
5. Hebben deze maatregelen geleid tot het wegnemen van de overlast, dan dienen preventieve maatregelen te worden getroffen om herhaling van de overlast te voorkomen. Een deskundige op het gebied van steenmarters kan hierover informeren.